

B. 902
5074
A. 2684.

Põllumehe kirjawara nr. 4

J. Reichmann

Talu äriraamatud

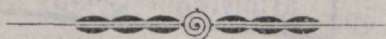
Turjew, 1900

A. Grenzsteini trüff

Sind 20 kop

J. Reichmann

Talu äriõppimised.

Tartu, 1900.
A. Grenzsteini trükk.

Доволено цензурою. — Юрьевъ, 28-го іюня 1900 г.

ENSV TA
Kirjandusmuuseumi
Arhiivraamatukogu

54614

Raamatu kirjutajast.

Eelneiswa raamatu kirjutajal oli tahtmine meie Eesti weikepõllumeestele lühikest, aga süisgi kaunis täielist raamatupidamise juhatusi Eestikeeles kokku seadida. Et mitmest poolt tungiwalt soowi on awaldatud, jeda raamatut wõimalikult ruttu trükiis ilmuda lasta, siis ei ole raamatu wäljaandjal aja puuduse pärast mitte wõimalik olnud igat asja oma katsete järele põhjalikult läbi kaaluda, mille üle ta oma raamatus pidi juhatusi andma. Süiski arwas raamatu kirjutaja paremaks mõnes asjas ise oma teed käia, sest et wõerakeelsed selle sarnased õpetused meie Eesti weikepõllumehele mitte küllalt kohased ei ole. Sellepärast on eelneisaw raamat osalt raam. kirjutaja arwamiste, osalt wõerakeelsete raamatute järele kokku seatud. Et õpetust enam näituslikeks teha, lihas kokkuseadja raamatule iise jao Puide talu äriraamatutest juurde, mis iihelt poolt õpetusest arusaamist fergitab, teiselt poolt raamatu süu täiendab. Nagu iga hea raamatu ülesanne on, oma lugeja mõtteringi laiendada ja mitte oma süu lugejale walmilt pähe tumpida, nii katjub ka see õpetus lugeja tähelepanemist iihel ja teisel kohal selle ehk teise asja peale pöördä, mida raamatupidaja ise oma tahtmise järele wõib muuta.

Raamatu kirjutaja.

Puidel, jumikuul 1900.

S i f u :

Raamatupidamise tähtsus ja kasu põllupidamises.
Raamatupidamise otstarbe.

Tabel ja äriraamat.

Raamatupidamise viis.

Raamatupidamise kawa.

I. Varanduse üleskirjutamine äriaasta algul.

Aktiv. (Meie omandus).

Passiv. (Teiste omandus).

II. Raamatupidamine ise.

A. Päewaraamatud.

1. Kasfa raamat.
2. Põllu ja heinamaa saaduste raamat.
3. Mitmesuguse materjali r.
4. Loomade seisju raamat.
5. Masinate ja riistade r.
6. Aia raamat.

7. Piimatalituse raamat.

8. Töö raamat.

9. Slnade raamat.

10. Abiraamatud.

B. Kuuraraamatud.

1. Konto raamat.

2. Slnade raamat.

3. Hindade raamat.

III. Varanduse üleskirjutamine äriaasta lõpul.

IV. Aasta lõpurehnung ja äriraamatute vahetus.

V. Selarwe.

VI. Arwustik.

Lõpufõna.

Tabelid.

Raamatupidamise tähtsus ja kasu põllupidamises.

Kas raamatupidamine meie põllumeestele kasulik on ehk ei, selle üle ei ole meil tarwis arutama hakata. See küsimus on juba aastakümnete eest põhjalikult läbi muritud ja tõendatud, et ta kasulik on. Meil jääb ainult küsida, kas meie aja põllumehed ostavad sellest kasust aru saada ja seda tarvitada. Väljamaades on see asi esite kaunis wistaste edenenuid, ehk selles küll walitsuse ja põllumeeste seltside poolt suurri summastid on ohwerdatud. Alles nüüd wiimastel aegadel on asi mõnes nurgas paranenuid. Kui meie oma olusid meelde tuletame, siis peame arwama, et asi meie juures wähest sugugi nii halb ei ole. Meie põllumehed on hariduse poolest wäljamaa omadest kaugel taga, aga sellegipärast kuulub neid peremehe kaunis hulgakene olewat, kes omale ühte ja teist kirja panewad.

Kui nad oma raamatupidamisest kõike seda kasu ei saa, mida sellest saada wõiks, siis ei ole see suuremalt jaolt sugugi nende oma süü. Neil puudub selleks juhatus! Cestikeelsetes põllutööraamatutes ja mujal, kus raamatupidamisest juttu on tehtud, on neile ainult tabelide wormisi j. m. sellesarnast ette näidatud, kuna raamatupidamise täielise tundmaõpetuse eest wähe on hoolitsetud. Ka ei ole meie Cesti põllumeeste seltsid selles asjas senini seda teinud, mida neilt oleks wõinud loota. Soowida oleks aga, et nad selle peale rohkem rõhku hakkaks panema. Meie põllumeeste seltsides peetakse sagedaste aru ja kõneidake, et see ja see amet ehk majanduse aru meie põllumeestele kasulikum on kui teine, kuid kõik need arutamised ja arwamised on nii kõlunud, et nende peale palju ei wõi toetada. Ainus abinõu, mis meid oma arutamistes kindlale alusele aitaks saada, on raamatupidamine. Selle tähtsus ja kasu meie majanduse kohta on nii suur, et iga peremees, kes seda kord tunda on

saanud, sellest enam lahtuda ei taha. Et seda kõike põhjalikult ära seletada, see wiiks meid ehk liig pikale. Tähendame ainult mõned asjad siia üles, mis rohkem filma paistavad.

1. Raamatupidamise läbi võime oma majanduses paremat korda pidada kui muidu. Siin võime kõik ette ära näha (näit.: Kuidas lugu looma toidu hulgaga, vilja tagavaraga jne. on) ja kõike selle järele korraldada, et meil ühes ehk teises asjas ise oma hooletuse läbi kitsikust ega puudust ei tuleks.
2. Meie võime igakord oma varanduse seisu üle selge pildi saada: Meie teame kui palju meil teistelt saada, kui palju meil teistele maksta jne. Meie võime siis oma maksusid nii seadida, kuida neid omale kõige kohajema näeme olewat, ja niimoodi ei tee nad meile mitte niisuguseid raskusi kui see ehk muidu võiks sündida.
3. Raamatupidamise läbi võime talu sissetulekuid märksalt suuremateks kasvatada. Sellest näeme iga aasta lõpul, kui palju meile möödaläinud aastal üks ehk teine majanduse jagu, nagu wiljakasvatus, hobuskasvatus, jne., puhasst kasu sisse on toonud. Meie wähendame siis niisuguseid jagusid, mis meile kahjulikud ehk wähem kasulikud on ja rohkendame neid, mis meile rohkem tulu sisse toowad ja kasu on meie pool.
4. Meie võime raamatupidamise läbi, kui seda juba mõne aasta oleme toimendanud, teada saada, kuidas meie majanduse käsi käib, kas meie warandus kasvab või kahaneb jne.

Nii on veel mitmed asjad, mida siin võiks nimetada. Et sellest aga järgmises peatükis veel jutt tuleb, siis jätame need siin kohal puutumata.

Raamatupidamise otstarbe.

On meil oma majanduse minewik oma äri raamatutes arwude näol filmade ees, siis võime selle järele ka tema tulewiku kaunis ligidalt wälja arwata. Ei ole meil seda mitte ülewel, siis on see meie mälestusest kadunud ja meie oleme oma talupidamises nagu pimedas kotis, kus iga sammu hoolega peame järele katsuma, kui ehk wähest auflu ei taha kukkuda. Nii

wõime siis ainult aegamööda edasi komberdada, kuna sammumiseft juttugi ei wõi olla. Raamatupidamise otstarbe on kõike seda kasu, millest ka eespool kõnelesime, kätte saada. Et see wõimalik oleks, peame raamatupidamist ühe kindla plaani järele toimetama. Põllumehe raamatupidamine peab järgmisi ülesandeid täitma:

1. Meil peab igal ajal oma warandus äriraamatutes üheskoos ja tema üksikute jagude järele filmade ees olema.
2. Meil peab igatord oma nõudmiste ja wõlgade juurus teada olema.
3. Meil peab terve talu puhas kasu ühe määratud aja jooksul näha olema.
4. Meil peab kõikide üksikute majanduse jagude puhas kasu ühe määratud aja jooksul teada olema.
5. Meil peawad kõik need juhtumised teada olema, mis mitte meie wõimuses ei seisnud ja mis hästi ehk halwaste meie majanduse peale mõjuwad.
6. Riisama peab meil oma mitmeaastane majanduse käekäigu wõrdlus (arwustik) käepärast olema.

Et siimesest ja teisest punktist saab peremees teada, kui suur ta warandus on, kui palju sellest ühes ehk teises majanduse jaos käimas, kui palju tal teistelt nõuda ja kui palju tal teistele maksta on.

Igal majanduslikel ettevõttel on see eesmärk, et ta oma ettevõtja warandust peab kasvatama, ja kolmas punkt näitab, kui palju talu majandus sellest eesmärgist ühe määratud aja jooksul on kätte saanud.

Meljandast p. on juba eespool kõnelnud. (w. lehek. 6.)

Wies p. Talu majanduse käekäigu ja sissetulekute peale mõjuwad iseäranis palju ilmad ja hinnad, olgu need kas wilja, loomade ehk töö hinnad. Ilma et peremees neid tüürida wõiks, toowad need taks juhtumise kombel wahel õnnistust, wahel hufatust. Seda nähtakse kõigilpool. Sage-daste mindakse weel nii kaugele ja üteldakse: Kõik talu sissetulek kaswada neist kahest wälja, ilma et peremees selle juures midagi olla ära teeninud. See ütetus ei ole aga sugugi õige. Peremees ehk majanduse juhataja töötab oma majanduses kõige ihu ja hingega, et oma sissetulekuid suurendada, ja tema töö ei

wõi ju mitte koguni järeldufeta olla. Sellepärast on täht-
 jas teada, kui palju inimese töö ja kui palju nende iseiseiwate
 juhtumiste s. o. ilma ja hindade läbi korda saadetakse. Selleks
 on tarwis, et ilma ja hindasid tähele pannakse ja aja jookjul
 üles tähendatakse.

Ruues punkt. Oma majanduse parandamiseks wõime
 sellest väga häid näpunäiteid saada, kui meie talu sissetulekud,
 wäljaminekud, põllusaagid jne. järgimööda mitme aasta jookjul
 oma äriraaamatutest wälja kirjutame ja kõrwa seadime. Sellest
 wõime palju õppida ja warsti otsustada, mis ilm, mis hinnad
 ja mis inimene on teinud.

Tabel ja äriraaamat.

Tabeliks nimetatakse niisugust paberi poognat ehk üht jagu
 temast, mis kriipsude läbi mitmesse jalku on jaotatud. Selles
 on iga kriipsuwahet isesuguste asjade ülestähendamiseks määra-
 tud. Kriipsud wõiwad jämedamad ehk peenemad olla, seda
 mööda, kas nende wahete kirjutatawad asjad ligemalt ehk kauge-
 malt sugulased on. Kriipsuwahed wõiwad kas laiemad ehk kits-
 samad olla, selle järele, kas sinna kirjutatawa asja ülestähend-
 damiseks enam ehk vähem ruumi tarwitatakse. Kriipsuwahesid
 wõib niipalju walmistada, kui neid tarwis on. Üleüldiseks sea-
 duseks peetakse, et pahemat kätt esimestesse kriipsuwahedesse kuu-
 päew ja kuu nimi kirjutatakse.¹⁾ Mõnedes tabelites, kus igale
 asjale tema wäärtus juurde lisatakse, on paremat kätt kaks wii-
 mast kriipsuwahet hinna (raha) tarwis määratud. Wahet peal
 on enam ehk vähem kriipsuwahesid, nii kuida tarwitus seda
 nõuab. Neil on igal oma pealkiri peal, mis sinna tuleb kir-
 jutada.

Tabelisi on kahesuguseid. Ühed nendest kannawad otja
 peal ladinakeelset sõna „Debet“, see tähendab (estikeeles: mis
 mina teiste käest saanud olen, ehk teije sõnaga, mille eest ma
 teistele maksma pean; teiste pealkiri on „Kredit“, s. t. mis mina
 teistele annud olen ehk mis teistel mulle maksta on. Kui meie

¹⁾ Päewaraamatutes seisab kuu nimi ikkewel ääre peal.

nende mõrakeelsete ajajõnade asemel süüdsad eestikeelsed sõnad seadime, siis tähendab debet—saanud ja kredit—annud.¹⁾

Kõidame meie hulk tabelisi kofku, siis saame ärraamatu. Sellel on siis niisamajugused omadused kui tabelidel ja sellepärast ei maksa temast pikemalt kõneleda.

Raamatupidamise viis.

Raamatupidamise viisid on väga mitmeid olemas. Neist on ühed koguni lihtsad, teised kaunis keerulised. Enamiste igal-ühel on oma head ja wead juures. Lihtne raamatupidamine on kerge ära õppida, aga ta ei täida kõiki neid ülesandeid, mis raamatupidamine peab täitma. (w. lehek. 7). Täielik kahetordne raamatupidamine täidab need ülesanded küll paremine ära kui mõni teine, aga ta on suurema hulga meie peremeestele ja põllupidajatele liig raske arusaada ja toimetada. Mina olen meie põllupidajatele siin ühe niisuguse viisi wälja walinud, mis ühe- ja kahetordsest raamatupidamisest kofku on seatud ja milles nende mõlemate omadusi on katsutud ühendada. Kahetordne raamatupidamine on siin kergemaks ja arusaadavamaks, ühetordne aga niisuguseks tehtud, et ta suurema jao kahetordse raamatupidamise headustest omandab ja kõiki neid ülesandeid täidab, milledest eespool kõnelesime.

Selles raamatupidamise viisis tarwitatawad ärraamatud langewad nende tarwitamise järele kolme jaffu: päewa-, kuu- ja aastaraamatud.

1. Päewaraamatutesse firjutatakse iga päewa juhtumised kordamisi üles.
2. Kuuramatutesse firjutatakse iga kuu lõpul päewaraamatutest kofku mõtetud arwud üles ja tehakse neist aasta lõpul lõpurehning.
3. Aastaraamatutesse firjutatakse ainult iga äriaasta lõpul tarwilikud arwud üles.

Raamatupidamise kawa (Süsteem).

Kõite raamatupidamise tööd mõime meie 6 jaffu jaotada :

¹⁾ Mõned raamatupidajad tarwitawad ajajõnade debet ja kredit asemel nimesõnu fisjetulel (debet) ja wäljamineel (kredit), ka tulu ja kulu.

- I. Waranduse üleskirjutamine äriaasta algul;
- II. Raamatupidamine ise;
- III. Waranduse üleskirjutamine äriaasta lõpul;
- IV. Aasta lõpurehning ja äriraamatute vahetus;
- V. Celarve;
- VI. Arvustif.

I. Waranduse üleskirjutamine äriaasta algul

on esimene töö, mida raamatupidaja peab ette võtma. See töö tuleb hoolega ja kindla plaani järele toimenendada, et midagi silmade vahele ja üleskirjutamata ei jääks. Siin tuleb terve talu warandus majanduse kapitalide järele ära jaotada ja iga asjale tema praegune väärtus juurde kirjutada. Üleskirjutamiseks võime järgmist plaani tarvitada:

Aktiv. (Meie omandus).

A. Seisaw ehk põhjuskapital.

I. Maa kapital.

1. Maa väärtus.
2. Maa õigused.
3. Maa parandamised (Meliorationen).

II. Hoone kapital.

4. Ehitused (hooned, fillad, aidad jne.).

B. Seisja liikuv kapital (Inventar).

III. Elav kapital.

5. Loomad (hobused, veised, sead jne.).

IV. Surnud kapital.

6. Masinad ja riistad (tööriistad, sõiduriistad jne.).
7. Metsjad, puuistandused jne.

D. V. Liikum kapital.

8. Sularaha ja nõudmised.
9. Põllu ja heinamaa jaadused (vili, seemned, juureviljad, heinad jne.).
10. Loomariigi saadused ja mitmesugune muu materjal (liha, rasv, sool, kalad, villad, nahad, sõnnik jne.).

P a s s i v. (Teiste omandus.)

1. Võlad.
2. Massud ja kohused.

Kui kõikide nende 5 kapitali asjad ja nende väärtuse ülesoleme kirjutanud, siis arvame nad nende kapitalide järele kokku, et näha, kui suur igas kapitalis liikuv rahajumma on.

Arvame nüüd veel need summad ühtekokku ja võtame sellest teiste omanduse s. v. võlad ja kohused ära, siis jääb meie praegune puhta varanduse juurus järele.

See sünnib nii:

Maafapital	+
Hoone kapital	+
Glav kapital	+
Surnud kapital	+
Liikuv kapital	
<hr/>	
Talu väärtus	—
Teiste omandus.	
<hr/>	
Meie puhas omandus.	

II. Raamatupidamine ise.

Raamatupidamises eneses tarvitatakse ainult päeva- ja kuuraamatuid. Nastaraamatuid tarvitatakse teistes jagudes.

A. Päewaraamatud.

Päewaraamatute arv vaheldab ennaft 6—10 vahel, nii kuidas talu tarvitus seda nõuab. Igaihe majanduse kapitali jaoks peaks ise oma päewaraamat olema, fuhu igapäev need juhtumised ja muudatused üles tähendaksime, mis nendes sünnivad. Et aga maa ja hoone kapitali muudatused harilikult pikkamööda sünnivad, siis ei ole neile päewaraamatuid tarvis. Teistes jagudes, iseäranis liikuvast kapitalist, on muudatused nii sagedad ja keerulised, et neist ühes päewaraamatus raste oleks korra pidada. Sellepärast jaotatakse need mitmesse jaku ja peetakse igale iseäralikule jaole ise oma raamat. Nii saame järgmised päewaraamatud: Kasvaraamat, põllu ja heinamaa saaduste raamat, mitmesuguse muu materjali r., loomade seisu raamat, masinate ja riistade seisu raamat, tööde

raamat ja ilmade raamat. Kus piimatalitus ja aiapidamine käimas, seal tulewad piimatalituse ja aiaraamat weel juurde. Päewaraamatutes wõetakse iga kuu lõpul need arwud kokku, mis kuu jooksul sinna üles tähendati, arwatakse neist tarwilikud arwud wälja ja wiiakse kuuraamatutesse, millest järgmises jaos kõneleme.

1. Kassaraamat.

Kassaraamatusse tulewad kõik need juhtumised üles kirjutada, kus meil rahaga midagi tegemist on (ostmine, müümine, palga maksmine jne.). Selles on kahetordsed leheküljed, see tähendab, igaüks tabel on kahe lehekülje peal. Parem poolse lehekülje esimese nurga peal seisab „Sissetulek“ ehk „Debet“ ja meie tarwitame seda lehekülge ainult sissetulekute üleskirjutamiseks. Parem poolse lehekülje teises nurgas on „Wäljaminek“ ehk „Kredit“, ja selle lehekülje peale tähendame oma raha wäljaminekut üles. Kriipsuwahed on mõlematel lehekülgedel ühesugused. Paremalt poolt esimesesse kriipsuwahesse tuleb kuupäew, teisesse seletus, kolmandasse raamatu nimi ja neljandasse tema lehekülje number, kuhu see arw kuu lõpul wiidi. Paremalt pool serwal on raha tarwis faks kriipsuwahet. Esimesesse tulewad need summad kirjutada, mis meil ühe ehk teise asja eest saada ehk maksta tuleks, kuna teisesse ainult need kirjutame, mis meie ära oleme maksnud ehk mis meile ära on maksetud. Riisugustel kahetordsetel raha kriipsuwahedel on see headus, ei meie igal ajal wõime näha, kui palju teised meile ehk meie teistele wõlgu oleme.

Kui meie debet lehekülje teise raha kriipsuwahet summa esimesest maha arwame, siis saame teada, kui palju teistel meile maksta on. Arwame meie aga kredit lehekülje teise kriipsuwahet summa esimesest maha, siis näeme, kui palju meil teistele maksta on. Kassa seis saame meie niimoodi kätte, kui kredit lehekülje teise kriipsuwahet summa debet lehek. wiimasest summast maha arwame (w. tab. nr. 1).

Kuu lõpul wõtame wõlgnewad summad kokku ja kirjutame kuuraamatusse nende rehungidesse üles, kes meile ehk kellele meie wõlgu oleme. ¹⁾

¹⁾ Riisuguseid summasid, mis ainult mõneks päewaks wõlgu jääwad, ei ole tarwis kuuraamatusse kirjutada.

2. Põllu ja heinamaa saaduste raamat.

Siia tuleb üles kirjutada, kui midagi liikuvasti varandusest, (w. l. 10.) mis põllult ehk heinamaalt pärit, loomadele söötmiseks, müümiseks ehk mõneks muuks otstarbeks nende panipaikadest välja antakse ehk sinna vastu võetakse. Vähiime näituseks rulkid, siis tulewad arvud siia ja ka kasjaraamatusse üles kirjutada. Siin on see juhtumine väljaminek, aga kasjaraamatus on ta sissetulek, sest kassa saab selle raha omale. Seda raamatut on kõige parem terve poogna kaustas tarvitada, sest siis mahuvad vähemates taludes terve kuu juhtumised ühe lehekülje peale ära. Esimesed kriipsuvahed tulevad siin niisama seadida nagu kasjaraamatus, nii et esimesesje kriipsuvahesje kuupäew, teisesje seletus, (näit.: söötmiseks, müübud jne.) kolmandasje raamatu ehk konto nimi ja neljandasje selle lehekülje nummer kirjutatakse, kuhu see arv sealt viidi. Siin ei kirjutata aga igale asjale mitte tema väärtust juurde. Seda tehakse kuu lõpul. Meie oleme näituseks julikuus hobustele 1 waka kaeru ja 10 puuda heinu ära söötud. Kaera wakk maksab 2 rbl. ja heinad 3 rbl. Siin tähendame alla ääre peale: hob. 5 rbl. See tähendab, et hobused on niipalju raha eest põllu ja hein. saaduste tagawarast kraami saanud. Selle järele kirjutatakse see arv ka hobuste rehnungi üles.

Ka sissetulekud ja väljaminekud on siin raamatus teisiti, kui kasjaraamatus. Siin on need üksteise all. Ülewelpool on sissetulekud ja allpool väljaminekud. (Kes tahab, võib neid ka teist teise lehekülje peale kirjutada.) Arwame meie kõige kuu sissetulekute ja väljaminekute arvud kokku ja võtame väljaminekud sissetulekutest maha, siis saame teada, kui palju meil ühte ehk teist materjali kuu lõpul weel järele on jäänud. Needsamad arvud on järgmise kuu esimesed sissetulekud (w. tab. nr. 2).

3. Mitmesuguse materjali raamat.

See raamat on oma sisseseade poolest № 2 täieste ühesugune. Sellepärast ei maksa tema sisseseadest enam pikemalt kõneleda. Siia tuleb mitmesugune muu liikuv varandus (w. lehek. 10) mida kassa ning põllu ja heinamaa saaduste raamatus ei olnud, üles tähendada (w. tab. nr. 3).

4. Loomade seisju raamat.

Siin seisawad meie kõikide loomade arwud sees. Igakord kui loomasid müüme, ostame ehk tapame jne., tähendame selle siia üles. Selle juures kirjutame igale ühele ka tema väärtuse juurde. Selles raamatus on niisama nagu kasjaraamatus kahetkordsed leheküljed. Kõige viimased kriipsuwahed on loomade väärtuse üleskirjutamiseks. Esimesed kriipsuwahed ja nende tarwitus on niisama nagu teistel päewaraamatutel. (w. t. nr. 4).

5. Masinate ja riistade seisju raamat.

Siia raamatusse tuleb waranduse üleskirjutamise järele, niisama nagu loomade seisju raamatusse, kõikide riistade arwud üles kirjutada. Mis kuu jookkul nute riistade ostmise ehk wanaade parandamise peale wälja anname, tähendame kõik siia üles. Kuu lõpul arwame wäljaminekud sissetulekutest maha ja wiime järgi jäänud summa järgmise kuu algusesse (w. tab. nr. 5).

6. Aiaramat.

Seda raamatut tarwitatakse ainult niisuguses talus, kus aiapidamise asju suuremal määral aetakse. See raamat on muidu oma sisseseade kui ka tarwituse poolest põllusaaduste raamatuga ühesugune, aga siia tähendatakse ainult aiawiljade wäljaminekud üles. Sissetulekud on ju muidugi teada, sest need on ikka aia päralt (w. tab. nr. 6).

Kus aiawilja ainult oma tarwis ehk vähemal määral kaswatatakse, seal võib see raamat ära jääda ja aiawilja pruukimist võib põllusaaduste sekka üles tähendada.

7. Piimatalituse raamat

on niisama nagu aiawilja raamat seal tarwilik, kus seda asja suuremal määral toimetatakse. Muidu võib piima ja või tarwitust ka mitmesuguse materjali raamatusse üles kirjutada. Sissesead ja tarwitus peaaegu niisamasugune nagu teistel päewaraamatutel (w. tab. nr. 7).

8. Tööde raamat.

Tööde raamatul on 2 jagu. Esimeses jaos kirjutame üles, mitu tööpäewa keegi tööline teeb. Ka päewapalgaliste päewad tähendame siia üles ja maksame neile kuu lõpul selle raamatu järele palka.

Teises jaos jagame igapäew tehtud tööpäewad isejuguste tööde peale ära. Kuu lõpul võtame kõik need arwud kokku ja rehkendame välja, kui palju meie üks ehk teine töö selle kuu sees maksma on läinud. ¹⁾ Need summad wiime siis niisama nagu teistestki päewaraamatutest kuuraamatusse (w. tab. nr. 8 ja 9).

9. Kliima (ilmade) raamat.

See raamat ei puutu mitte sellesse jalku s. o. päris raamatupidamisesse, sellepärast kõneleme sellest pikemalt VI. jaos.

10. Abiraamatud.

Selle tarwis, et kõik neid sündmusi s. o. väljaminekuid ja sissetulekuid täielikult üles kirjutada ja selgeks teha, tarwitakse juuremates ärides n. n. abiraamatuid. Et igakordset loomadele antawat toitu, iga üksikut piimatoopi, mis päewa jooksul piimatalitusest müüakse ehk välja antakse, üleskirjutada, selleks ei ole päewaraamatutes ruumi. Need võetakse ühte kõrwalisesse tabelisse ehk raamatusse üles ja kirjutatakse sealst lühendatult päewaraamatutesse. Niisuguseid kõrwalisi raamatuid kutsutakse siis abiraamatuteks. Neid peetakse harilikult loomade toitmise, piimatalituse ja söögi valmistamise tarwis. Weiksemates majandustes ja seal, kus kõike kopika peale välja ei rehkendata, võivad need ära jääda.

B. Kuuraamatud.

Kuuraamatuid, mida iga kuu kord tuleb kirjutada, on 3: 1. kontoraamat, 2. ilmade (kliima) ja 3. hindade raamat. Kaks wiimast ei puutu siia peatükki, sellepärast jääwad nad siit kohalt välja ja kõneleme neist VI. jaos.

Kontoraamat.

Konto on võerakeelne sõna, mida igalpool äriraamatutes tarwitatakse. Tema tähendab umbes niisama palju kui rehning. Tahame teada, kui palju meie üks hobune aastas kaju toob, siis teeme sellest rehningi. Ühe paberi lehe peale kirjutame

¹⁾ Kasta teenrite päewa ehk kuu palgad tulewad nende palga järele välja rehkendada.

kõik need raha summad, mis hobune meile sisse on toonud — andnud (kredit), olgu see põllutöö, (tööpäewad) woorti weda- misega ehk m. m.; teise lehe peale kirjutame jälle need summad mis hobune meilt on saanud (debet) s. o. mis tema pidamine meile selle aja sees maksma on tulnud. Wõrdleme nüüd neid summasid isesehes, siis on see täielik rehnung, mida raamatupidajad lihidalt kontoks nimetawad. Niisuguseid rehnungisid wõi kontosid wõib raamatupidaja oma soowi järele nii palju walmistada kui ta tarwiliku näeb olemat. Need jaod, milledele harilikult igale ühele ise oma konto peetakse, on järgmised:

1. maa,	9. ehitused,
2. põld,	10. masinad ja riistad,
3. mets,	11. tööt,
4. aed,	12. piimatallitus,
5. hobused,	13. omanik,
6. sarnloomad,	14. majapidamine,
7. sead,	15. töölisjed,
8. lambad,	16. wõerad.

Et iga kuu lõpul päewaraamatutest saadud arwusid aru- saadawam oleks kontodesse wiia, siis tarwitatakse peale nende weel 17 põllu ja heinamaa saaduste, 18 mitmesuguse mater- jali, 19 päewatööde ja 20 kassa kontot.

1. **M a a k o n t o.** Siia tulewad debet poolele kõik need summad üleskirjutada, mis meie maa parandamise, truubita- mise, kividest puhastamise ja muu selle sarnase eest wälja an- name. Sfeäralisi sissetulekuid meil sellest kontost ei ole, aga et maa niisuguste parandamiste läbi paremaks on läinud, siis arwatakse need summad tema endijele wäärtusele juurde (w. tab. nr. 10).

2. **P õ l l u k o n t o.** Siin tuleb sissetulekute poole peale töö, wäetuse ja seemne wäärtus, s. o. need summad, mis põld meilt saab, üles kirjutada. Kredit poolele kirjutame põllu- saafide wäärtuse ehk need summad, mis põld meile annab. Asta lõpul tulewad mõlemate lehefülgede summad kokku wõtta. Kui need summad üksteisest maha arwame, siis näeme kui palju põld meile aastas kasu ehk kahju on toonud. Kui kredit poole jumma suurem on, siis on põld meile kasu annud, on see aga debet poole suurem, siis oleme kahju saanud. Nii on see ka iga teise konto juures.

Kui raamatupidaja soovib, võib ta igale põllule ja ka igale viljale ise oma konto pidada. See nõuab aga vähe rohkem tööd (w. tab. nr. 11).

3. **Metša konto.** See konto on seal tarvilik, kus talul omal metsa on. Siin tuleb debet poolele tööpalk, ostetud puu seemnete hind jne., kredit poolele metsast saadud puude väärtus (w. tab. nr. 13).

4. **Mia konto.** Selle debet poolele firjutame aiatöö, seemnete ja väetuse hinna, kuna kredit poolele aiavilja väärtus tuleb (w. tab. nr. 12).

5. **Hobuste konto.** Sii firjutatakse aasta algul waranduse üleskirjutamise järele kõikide hobuste ühine väärtus debet poolele üles. Debet poolele firjutatakse päewaraamatuteft iga kuu lõpul ka need summad, mis hobused meilt on saanud (toit, talitus, arstirohud jne.). Kredit poole peale firjutame need summad, mis hobused meile andsid, nagu töö, raha (müümisest) jne. Aasta lõpul firjutame waranduse raamatust ka selle ühise väärtuse, mis hobustel aasta lõpul on, kredit poolele üles. Nüüd arvame debet poole kredit poolest maha ja see arv, mis järele jääb, on puhas kasu, mis hobused meile on sisse toonud (w. tab. nr. 14).

6. **Sarwloomade konto.** Sii tuleb, niisama nagu hobuste kontos, see debet poolele, mis loomad meilt saanud, ja see kredit poole peale, mis nad meile andnud. Muud toimetused nagu hobuste konto juures (w. tab. nr. 15).

7. **Sigade konto** debet poolele tuleb sigade väärtus aasta algul ja mis nad meilt saanud (toit, karjatamine jne.); kredit poolele nende väärtus aasta lõpul ja mis nad meile andnud (w. tab. nr. 16).

8. **Lammaste konto.** Niisama nagu teiste loomade kontode juures (w. tab. nr. 17).

9. **Ehituste konto.** Ehituste konto debet poolele tuleb aasta algul waranduse üleskirjutamise järele hoone kapitali väärtus ja iga kuu lõpul need summad, mis hoonete ehk muu ehituste parandamiseks välja on antud. Kredit poolele tuleb hoone kapitali suurus aasta lõpul. Niipalju kui debet poole summa krediti omast suurem on, niipalju on hoone kapi-

tal meile oma wananemise ja paranduste läbi kahju toomud.¹⁾

10. Masinate ja riistade konto debet poolele tuleb aasta algul niisama nende wäärtus ja siis iga kuu need summad, mis wana riistade parandamise ehk uute ostmise peale wälja on läinud, s. o. mis riistade konto meilt on saanud. Kredit poolele tuleb niisama nagu ehituste ja loomade kontode juures, nende wäärtus, mis nel aasta lõpul on. Nii saame ka sellelt kontolt ainult kahju. (Siguse pärast peaks see küll nii olema, et riistadega toimetatud töö nende fulu ära tasuks, aga et see suuri sekeldusi ja rehnungisi teeks, sellepärast rehkendatakse riistade fulu üleüldse majanduslikeks kahjuse.) (Tab. 18).

11. Söögi konto debet leheküljele kirjutatakse need summad, mis söögi materjal ja selle valmistamine on maksunud (jahud, puud, köögitiitruku palk jne.), kuna kredit poolele söögi wäärtus, mis köögilt on saadud, tuleb arvata (w. tab. nr. 19).

12. Piimatalituse konto. Siin tuleb debet lehekülje peale sarwloom. saadud piima wäärtus, töö jne.; kredit leheküljele on piimatalituses valmistatud produktide ja ülejäänud ja wälja antud jätiste wäärtuse ülestähendamiseks.

13. Omaniku konto. Sellesse kontosse tulewad debet poolele need summad, mis peremees ehk omanik isiklikult on saanud ehk enda ja oma perekonna ülespidamiseks ära pruukinud. Kredit poolele kirjutatakse see, mis peremees majanduse tarwis on teinud ehk andnud, nagu talu juhatus, oma puhta waranduse (kapitali) % jne. (w. tab. nr. 20).

14. Majapidamise konto. Siin kirjutame debet leheküljele niisugused wäljaminekud, mis meil teiste kontode peale liikitad on kirjutada, nagu: maksud, hobuserautamine, weskil käimine jne. Sissetulekuid sellel kontol ei ole ja see toob niisama kahju, nagu ehituste ja riistade kontod.

15. Tööliste kontod. Igale teenijale tuleb ise oma konto teha. Debet leheküljele kirjutame selle, mis teenija

¹⁾ Kui aasta jooksul uusi ehitusi juurde ehitatakse, siis tehakse nende tarwis ise oma konto ja arwatakse nende wäärtus (mis nende ehitus maksma on tulnud) end. hoonelap. juurde.

saanud (palk, sööt ehk moon jne.) — kredit poolele, mis ta teinud f. o. tööpäevad (w. tab. 22—31).

16. Wõeraste konto. Ka iga wõera tarwis, kes meile ehk kellele meie midagi oleme laenanud jne., teeme konto, kuhu laenamised üles kirjutame.

17. Põllu ja heinamaa saaduste konto. Siia tulewad needsamad asjad, mis selle nimelises päewaraamatus on. Siis märgitakse aga ainult ühised summad üles, mis üks ehk teine konto saab ehk annab. See konto on meil nagu aidameheks: tema võtab sügisel kõik põllu ja heinamaa saagid vastu ja jagab neist tarwitust mööda teistele kontodele jälle wälja (w. t. nr. 32).

18. Mitmesuguse materjali konto peetakse sellesama otstarbega nagu 17., sellepärast ei ole sellest tarwis enam seletada (w. t. nr. 33).

19. Tööde konto saab ehk võtab töölistelt tööpäevad (f. o. nende wäärtuse) omale ja jagab need teiste kontode peale ära (w. t. nr. 34).

20. Kassja konto. Seda kontot sagedaste ei peetaagi, sest et kassjaraamat tema ülesande muidugi ära täidab.

Kontode ülewõtmine ühe lehekülje pealt teise peale ja nende lõpetus.

Kui konto ühe lehekülje (f. o. tahetordse lehek.) peale ära ei mahu, siis tuleb ta teise lehekülje peale wiia. Seda tööd toimetatakse nii nagu tabel 34 näitab.

Kontode lõpetamisest oleme põllu, hobuste j. m. t. juures juba kõnelenud ja et see kõikide juures ühtewiisi sünnib, siis ei hakka meie seda enam kordama.

III. Waranduse üleskirjutamine äriaasta lõpul

on esimese üleskirjutamisega, mis aasta algul sündis, ligilähedalt sugulane. Neid mõlemaid toimetatakse ühe ja sellesama plaani järele ja kirjut. ühte ja sellesse samasse raamatusse, mida waranduse raamatus nimetatakse. Kui raamatupidamine juba käimas on, siis jääb aasta algul see üleskirjutamine koguni ära, sest seesama wäärtus on meie warandusel ka järgmise aasta algul, mis tal wiimajel lõpul oli. Ni-

mult efimesel aastal sünnib ülestirjutamine kaks korda. Wa-
 randuse raamatut tarvitatakse üks kord aastas (aastaraa-
 mat). See on nii fiske seatud, et teda ainult üle viie aasta
 peab vahetama. Temas on iga aasta tarwis 3 laiemat kriip-
 suvahet, mis wähe jämedamate kriipsudega üksteisest on ära
 lahutatud ja need kolm langewad igaüks jälle 3 jalku. Lai-
 matest kriipsuwahedest on üks waranduse seisu tarwis möödaläinud
 aasta lõpul (seega siis ka praeguse aasta algul), teine kaswa-
 mise ja kolmas kahanemise tarwis määratud. Wähematesse
 kriipsuwahedesse tuleb: efimesesse asjade arv ja teistesse nende
 wäärtus. Aasta lõpul takseeritakse terve warandus läbi ja
 kirjutatakse kaswamine, kahanemine ja selle praegune seis üles. ¹⁾
 Hoonete wäärtusest arwatakse nende wananemise jaoks iga aasta
 mõni % maha. (Sakkamaal on selle % suurus harilikult 3.)
 Riisjama tehakse ka masinate, suuremate ja kallimate riistade
 ja wanemate loomadega, kuid siin peab peremees ise taksee-
 rima. Protsentide suurus ei ole kõikide loomade ja kõikide
 masinate kohta ühesugune. Noorematele loomadele ja uuematele
 riistadele tuleb see vähemaks arwata kui wanematele. Noor-

nad seda nii teevad, mida meie aga siin seletama ei haka. Kõige rohkem on neid, kes oma aastat 1. juliga algavad. Julikuu on sellepooles kõige kohasem, et siis kõik toidu ja muud tagavarad kõige vähemad on, mida varanduse üleskirjutamise juures muudu tiilikas mõõta ja takseerida oleks. Siinest proovi aastat võib aga mis kuuga tahes peale algada ja siis lõpetada, kui paras aeg uue äriaasta algamiseks on.

Aasta lõpul tulevad igal kontol, nagu eespool juba kõnelesime, sissetulekud ja ka väljaminekud kokku arvata ja need üleüldised summad üksteisest maha arvata, et näha, kui palju keegi konto meie kahju ehk kasu on toonud. Kui debet lehekülje summa suurem on, siis on see konto meie kahju toonud, on see aga kredit poolel suurem, siis on see kasu andnud. Siis teeme konto raamatu lõpetusesse lõpurehningi. Selleks kirjutame ühe lehekülje peale „kasu“, teise peale „kahju“ ja kirjutame tarvilikud summad kontode lõpetuselt siia üles. Pärast arvame need kokku ja võtame kahju summa kasust maha, siis jääb meie terve majanduse kasu järele (w. t. nr. 36).

Ä r i r a a m a t u t e w a h e t u s .

Päewaraamatute aasta wahetus on nende kuu wahetusega ühesugune. Siin on ainult see wähe, et aasta wahetusel järele jäänud summad teise raamatusse tulewad wiia, kuna need kuuwahetusel ainult teisele leheküljele kirjutatakse. Konto raamatu wahetus on niisama lihtne asi. Siin kirjutame enne kontode pealkirjad, lehek. numbrid jne. sisse, siis võtame waranduse raamatust need summad, mis kellegi konto pärast on, kirjutame debet poolele üles ja asi on korras. ¹⁾

Aasta ja ühtlasi ka waranduse raamatu wahetus tuleb üle 5 aasta üks kord ette ja see on nii kerge, et sellest kõneldagi ei maksa.

V. Selarwe.

Selarwe ei puutu õiguse pärast küll raamatupidamisesse, aga meie võtame ta siiski siia üles. Selarwet tehakse harilik-

¹⁾ Riisugused ülewõimised tulewad ainult loomade ja riistade kontode juures ette.

kult aasta algul. Siin võetakse kõik asjad korda mööda üles ja arvatakse, endiste aastatega võrreldes, see wälja, kui palju meie eesolewal aastal wilja saame, kui palju sellest ära pruugime, kui palju müüa saab jne. Niisama tehakse loomatoiduga ja muu asjadega. (w. t. nr. 37).

IV. Arwustik.

Rogume järgimööda mitmete aastate ehk aastaliimnete talu sissetulekute ja wäljaminekute arwud kokku, siis on see talu sissetulekute ja wäljaminekute arwustik. Selle järele võime talu käekäiku tundma õppida ja otsustada, misjuurte tulewik temal oodata on. Kuid uuem aeg nõuab poremehelt veel rohkem. Tema ei pea mitte ainult oma talu sissetulekuid ja wäljaminekuid ette ära rehkendada oskama, waid ta peab oma tulewast talu elu ja olu veel palju ligemalt tundma. Tulewase elu ja olu ette äranägemine võib aga ainult endise arwustiku abil sündida. ¹⁾ Sellepärast on tarwilik, et arwustiku kokkuseadmisel peale sissetulekute ja wäljaminekute ka mitmeid teisi asju tähele pannakse.

Need asjad, mis arwustikusse tarwis üles kirjutada oleks, on järgmised: 1. Talu puhast sissetulek liikide jagude järele ja kokku, 2. wiljasaagid ühe wakamaa pealt ja kokku, 3. tööde hinnad, 4. wilja hinnad, 5. kliima ja 6. loomad.

1. Talu puhast sissetulek. Selle tarwis võime omale ühe tabeli kokku seadida, kuhu iga aasta lõpurehningi tegemise juures tarwilikud summad üles tähendame (w. t. nr. 38).

2. Wiljasaagid. Siin tuleb iga aasta üles kirjutada, mitu wakamaad midagit wilja külti, külmise ja lõikuse aeg, sõnniku, seemne ja saagi paljus ühe wakamaa kohta ja kokku (w. t. nr. 39).

3. Tööde hinnad. Siia kirjutame igaagastased tööpalgad üles.

¹⁾ Ka eelarwe tegemine, millest eespool kõnelesime, sünnib osalt arwustiku abil.

4. **W i l j a h i n n a d.** Wiljahindasid peame iga kuu üles kirjutama, sest et need endid sagedaste muudawad. Selleks wõime niisugust tab. tarwitada nagu tabel 40 näha on.

5. **K l i i m a.** Põllumees peaks ilmasid hoolega tähele panema ja üles kirjutama. Sellest wõiks ta tulewate ilmade tundmiseks head juhatusi saada. Seda peetakse aga meie päiwil koguni kõrwaliseks asjaks. Meie ejiwanemad on meie põlwest selle poolest ees olnud. Neil oliwad mitmesugused märgid meele pandud, millede järele nad ilmade muutmist ette ära teadsiwad. (Neid märkisi tarwitatakse mõnes nurgas weel praegugi ja kutsutakse neid wanarahwa ilmade ettekuulutajateks.) Meie aja põllumees peaks niisuguseid asju arwustiku abil uurima, mis mitmetpidi weel palju kindlamad oleksiwad.

Ilmade üleskirjutamiseks on meil kahte raamatut tarwis. Ühe sisse kirjutame iga päew need asjad üles, mis meil tarwis teada on (w. l. 15.); teise sisse seadime neist asjadest lühidama arwustiku kokku, et meil seda kergem waabelda oleks. Asjad, mis meil siin tarwis tähele panna, on soojus, sadustiku paljus, tuul ja õhu niiskus. ¹⁾ Kes tahab, wõib ka igas kuus põhjamee sügawuse üles tähendada (w. t. nr. 41 a ja b).

6. **L o o m a d.** Loomadest tuleks kõik üles kirjutada, millel nende sugu parandamiseks tähtsust on, nagu suurus, raskus, kehameed, jne. Niisugust raamatut nimetatakse suguramatuks. See asi ei puutu aga enam raamatupidamisesse. Seda peetakse seal, kus karjatõugu parandada tahetakse. See on siis rohkem karjapidamise asi. Sellepärast jätame selle siit wälja ja tuleme ehk edespidi kusil mujal selle juurde kord tagasi.

L õ p u s l õ n a.

Nagu lugeja ise näeb, on meie õpetuse järele raamatupidamises tarwis 20 kontod sisse seadida. Ühed nendest on täitja tarwilikud, sellepärast, et nendest ühe majanduse jao kasu ehk kahju näha saab. Neid wõib ainult siis ära jätta, kui

¹⁾ Neist asjadest on Naadi Baldtonna majanduse geograafias laiemalt seletatud. Kes tahab, wõib nende üle sealt pikemat seletust saada.

majapidaja ühe ehk teise majanduse jao kohta selget pilti ei taha saada. Teised on niisugused, mis raamatupidamist kergitavad, millel aga iseisemat tähtsust ei ole ja mis ära võivad jääda, kui raamatupidaja ilma nendeta raamatupidamises talistust ei tunne. Wiimsete jalku langewad meie õpetuses: põllu ja heinamaa saaduste, mitmesuguse materjali, kassa ja tööde kontod. Võtame näituseks põllusaaduste konto: kui meie seda kontot selle nimelise päewaraamatuga võrdleme, siis näeme, et nendes muud wähet ei ole kui see, et päewaraamatus põllusaaduste paljus, kontos aga nende üleüldine wäärtus üleweel on. Mõlemate, paljuse ja wäärtuse, tarwis ei ole meil aga waja rehnungisid pidada. Kui meil paljus ja hind teada, siis wõime selle abil saaduste üleüldise wäärtuse muidugi wälja rehkendada.

Buide kassa

Sisjetulek. (Debet)

Lob. 1.

juli kuul

Kuu p.	Seletus.	Raamatu ehk konto nimi.	Lobet.	Saada.		Saadud.	
				rbl.	kop.	rbl.	kop.
1	raha kassas kuu alg.		—	270	30	270	30
2	ruffid müüidud	Põllu jaaduste f.	48	9	—	9	—
10	aia wilja "	Nia konto.	6	1	60	1	60
10	wõid ja p. "	Mitmesug. m. f.	50	4	—	4	—
13	1 wäsi "	Sarwloomade f.	12	8	—	8	—
17	aia wilja "	Nia konto.	6	2	—	2	—
31	2 lehma "	Sarwloomade f.	12	57	—	10	—
31	wõid ja p. " (abir. j.)	Mitmesug. m. f.	50	2	40	2	40
				354	30	307	30
				—	307	30	
teistelt jaada.				47	00	307	30
						46	19
raha kassj. kuu lõp.						261	11

raamat.

1899.

Wäljaminek. (Kredit)

Kuup.	Seletus.	Raamatu ehk konto nimi.	Rebet.	Maksta.		Makstud.	
				rbl.	kop.	rbl.	kop.
3	siivitsitamiie eest	Päewa palgal. f.	53	12	—	12	—
13	nööri ostetud	Mitmesug. m. f.	49	2	08	2	08
13	wantri määr. "	" " "	49		56		56
13	kalu "	" " "	49	2	—	2	—
13	1 wigel "	Riistade konto	19		65		65
13	pabrit tinti jne.	Majapid. konto	25		72		72
13	peremees oma tarw. ära kulutanud	Omanifu konto	23	2	—	2	—
18	teenija Wunn'ile ant.	J. Wunn	31	5	—	5	—
31	päewa palgakaks	Päewa palgal. f.	53	21	18	21	18
				46	19	46	19

Puide põllu ja

juli kuul

Tabel 2.

Kuup.	Seletus.	Raamatu ehk konto nimi.	Lehet.	Wili				S a h u d			
				Witub p.	rullid p.	odrad p.	taerad p.	rullid p.	odrad p.	taerad p.	
1	Debet.										
1	aasta algul				300	120	130		10	23	28
5	küüni weetud	Põllu konto	4								
6	" "	" "	4								
7	" "	" "	4								
10	weskelt	—							20		
16-26	küüni weetud	Põllu konto	4								
					300	120	130		30	23	28
					40	15	6		8	10	
		jääb augusti alg.			260	105	124		22	13	28
	Põllu f. 770 r.										
	Kredit.										
2	müübid	Kassaraamat	1		10						
10	weskele				20						
23	teenijale	A. Jakobson	33		10	15					
24	hob. söötmis.	Hobuste kon.	9				6				
31	köök	Söögi konto	21					8	2		
1	fig. söötmiseks	Sigade konto	13						8		
		Rokku			40	15	6		8	10	

Kassar. 9 r. A. Jakobson 23 r. Sigade f. 6 r. 40 f.
 Hobused 5 " Söögi konto 11 "

Buide mitme-

Tab. 3.

juli kuul

Kuul päev.	Seletus.	Raamatu ehitkonto n.	Debet.	Söögi materjal					Kiite m.		Walg.	
				piim	wõi	liba	raew	lalat	vund	turbad	petrol	
				t.	naesta				f.		n.	
	Debet.											
1	aasta algul				30	50	10	20	12			
10	föögist ülel.	Söögi konto	22		38							
13	ostetud	Kasjaraam.	2				40					
24	toodu weetud	Metsa konto	8					6				
27	föögist ülel.	Söögi konto	22		24							
31	kuu j. (abir. j.)	Sarwloom. f.	12	1800								
		Koffu		1800	92	50	10	60	18			
		—		1800	10	30	20		1			
		jääb augustiks			82	20	10	40	17			
		Söögi f. 12,40 r.										
		Kasjar. 4,64 r.										
		Metsa f. 18 r.										
	Kredit.											
10	müüd. (abr.)	Kasjaraam.	1		50	10						
24	wäljaantud	Majapid. f.	25									
31	müüdüd	Kasjaraam.	1		60							
31	antud	Söögi konto	21	1690		30	20	1				
		Koffu		1800	10	30	20		1			

á 20 á 13 f. á 5 f. á 3 f.

Kasjar. 6,40 r. Majap. f. 16 f. Söögi f. 58,60 r.

Puide loomade

Debet

Tab. 4.

juli kuul

kuu päev.	Selet.	Raam. ehk konto nimi.	Debet.												Wrt.			
			Hobused				Sarnwl.				Sead			Lambad			r.	f.
			täkküüb	ennuasiid	müraasiid	warfasiid	puksiid	lebmasiid	noort ei	walkaid	kuksiid	orkaid	emmisid.	põrsaid	stwad	lambaid		
1	1. j. kuu algul		1	4	2	3	2	15	8	3	6	2	16	2	8	5		
			1	4	2	3	2	15	8	3	6	2	16	2	8	5		
										1								
		1. seis kuu lõp. ja augusti al.]	1	4	2	3	2	15	8	2	6	2	16	2	8	5		

Puide riistade

Debet

Tab. 5.

juli

kuu p.	Seletus	K. ehk konto nimi	Lehte.	Puidu riistad						Wäär-tus			
				Põlunõõ riistad		Põõ riistad		Sõida riistad		Klaar riistad		rbl.	f.
				tähti	t.	t.	t.	t.	t.	t.	t.		
1	aasta al-			51	20	15	6	50	30				
13	gul ostet.	kassar.	2	1							65		
		kuu lõp		52	20	15	6	50	30				

Buide aia roamat

№ 5. 6.

juli kuul 1899.

Kuul päev	Seletus.	R. ehf konto nimi	Lehet.	Dunastid							Väär- tus		
				waf.	w.	t.	t.	t.	t.	t.	rbl.	f.	
10	Müüitud	Kasjar.	1				20					2	60
17	"	"	"								100	1	
31	föögival.	Söögif. tofku	21						20		10	20	70
										10	120	4	30

Buide tehtud

№ bel 8.

juli kuul

Kuul päev	Müüja nimi	Dra hob.			Beremehe poeg			Bois R. Weltmann			Bois A. Pöder.			Bois J. Mann			Koonam. A. Jakob.			Koonam. A. Lõmal.			Bois J. Keit		
		qob.	u.	n. b.	u.	n.	b.	u.	n.	b.	u.	n.	b.	u.	n.	b.	u.	n.	b.	u.	n.	b.	u.	n.	b.
1	R.		1		1		1		1		1		1		1		1		1		1		1		
2	R.		1		1		1		1		1		1		1		1		1		1		1		
3	S.		1		1		1		1		1		1		1		1		1		1		1		
4	B.		1		1		1		1		1		1		1		1		1		1		1		
5	E.	3 ¹ / ₃	1		1		1		1		1		1		1		1		1		1		1		
6	L.	5	1		1		1		1		1		1		1		1		1		1		1		
7	R.	5	1		1		1		1		1		1		2 ² / ₃	2 ² / ₃	1		1		1		1		
8	R.		1		1		1		1		1		1		1		1		1		1		1		
9	R.	2 ² / ₃	1		1		1		1		1		1		1		1		1		1		1		
10	S.	1	1		1		1		1		1		1		1		1		1		1		1		
11	B.																								
12	E.		1		1		1		1		1		1		1		1		1		1		1		
13	L.	1	1		1		1		1		1		1		1		1		1		1		1		
14	R.		1		1		1		1		1		1		1		1		1		1		1		

Kofku 34 21 28 27 26 26 21²/₃ 26²/₃ 22²/₃ 27
 à 80 f. 46 f. à 46 f. à 46 f. à 46 f. 46 30 46 30 à 27
 Bäär, 27 20 9,66 12 88 12,48 11,96 18 46 18,96 7,29

Piimatolitusse raamat.

Tab. 7.

aast 1899.

Kuu päev	Seletus	Kasmatu ehk konto nimi	Kasf.	Debet				Kredit.			
				ostetud piima.	oma karjast piima.	lootumata piima.	lootitud piima.	loort	võid		
										toovi	toovi
bäematööd											
1899.											

Lüderl N. Paavel		Lüderl A. Paavel		Karjap. S. Tõllasjõn		Karjatüde. A. Ketõson		Päämitõsed S ja A. Ounõson		Päämitõne A. Ceerit.		Summa.	
m.	n.	m.	n.	m.	n.	m.	n.	m.	n.	m.	n.	mehe	naise hob.
1		1		1		1				6200		7	6
1		1		1		1						7	6
1		1		1		1						7	6
1		1		1		1							3
1		1		1		1		1	1			8	7 3 ¹ / ₃
1		1		1		1		1	1			8	7 5
1		1		1		1		1	1			6 ¹ / ₃	5 ¹ / ₃ 5
1		1		1		1		1	1			8	7 2 ² / ₃
1		1		1		1		1	1			8	6 1
1		1		1		1		1	1			8	3
1		1		1		1		1	1			8	7
1		1		1		1		1	1			7	7 1
1		1		1		1		1	1			8	7
													ine
31		27		31		31		23 22		6200		204 ² / ₃ 186 ¹ / ₃ 34	
à 30		30		kuu palf		kuu p.		à 58 48					
9,30		8 10		5,50		5,00		23,90		5,34			

Puide päevatööde

Tab. 9.

juli kuul

kuu päev	päev	Maa			Põlv			Aed			Mets			Loomad		
		m	n	h	m.	n.	h	m.	n.	h	m.	n.	h.	m.	n.	h.
1	M				7	3										2
2	M				7	3										2
3	R				7	3										2
4	P.															2
5	E				8	4	3 ^{1/3}									2
6	E				8	4	5									2
7	M				6 ^{1/3}	2 ^{1/3}	5									2
8	M				8	3										2
9	M.				8	4	2 ^{2/3}									2
10	R.				7	4										2
11	P.															2
12	E				8	4										2
13	E.				7	4										2
14	R.				8	4										2
jue.																
Ko. ku					197 ^{2/3}	92 ^{1/3}	29	3				2	2		62	
Wäär.		1200r.			149	59 r.		1,38				2,52			10,50	

1 Debet.

Tab. 10.

Maa

1899.			lft.	rbl.	f.
Juli	31	Tööde konto	52	12	—
				12	—

3 Debet

Tab. 11.

Põllu

1899.			52	149	59
Juli	31	Tööde konto		620	40
		Raju		770	00

torvitamine

1899.

Majapid.			Rööt			Dmanif			Summa		
m	n.	h.	m.	n.	h.	m.	n.	h.	m.	n.	h.
				1					7	6	
				1					7	6	
				1					7	6	
				1						3	
				1					8	7	3 ¹ / ₃
				1					8	7	5
				1					6 ¹ / ₃	5 ¹ / ₃	5
				1					8	7	
1		1		1					8	7	2 ² / ₃
				1					8	6	1
				1						3	
				1					8	7	
		1		1					7	7	1
				1					8	7	
								ju.			ju.
1	1	2		31		1		1	204 ² / ₃	186 ¹ / ₃	34
	2	36		9,30				1,26			

konto.

Kredit. ⁹

	lsh.	rbl.	£.
Maafapital tõusnud		12	—
		12	—

konto.

Kredit. ⁴

1899.			
Juli	31	Polku saaduste konto (raamat.)	47 770 —
			770 —

5		Debet	Tab. 12.	Mia		
1899.				lft.	rbl.	£.
Juli	31	Tööde konto		52	1	38
		Kasu			2	92
					4	30

7		Debet	Tab. 13.	Metfa		
1899.						
Juli	31	Tööde konto		52	2	52
		Kasu			15	48
					18	—

9		Debet	Tab. 14.	Sobuste		
1899.						
Juli	1	Varanduse r. järele		1	10	80
"	31	Põllu jaaduste f.		48	5	—
		Karjamaal käimine			10	—
		Kasu			12	20
					11	07
						20

11		Debet	Tab. 15.	Sarmloomade		
1899.						
Juli	1	Varanduse r. järele (väärtus)		1	750	—
"	31	Tööde konto (1 kuu karjase palk)		56	5	50
		Karjamaa rent			15	—
"	31	Söögi konto		22	6	02
		Kasu			45	48
					822	00

konto.			Kredit			6
1899.			lfl.	rbl.	£.	
Juli	31	Kassaraamat	1	3	60	
"	"	Sõdgi konto	21		70	
				4	30	

konto.			Kredit			8
1899.						
Juli	31	Mitmesuguse materjali £.	49	18	—	
				18	—	

konto.			Kredit			10
1899.						
Juli	31	Tööde konto	51	27	20	
		Hob. väärtus kuu lõpul		10	80	—
				11	07	20

konto.			Kredit			12
1899.						
Juli	31	Kassar.	1	18	—	
		Mitmesuguse materjali konto	49	54	—	
		Väärtus kuu lõpul		750	—	
				822	—	

13		Debet	Tab. 16.	Eigade		
1899.				lft.	rbf.	f.
Juli	1	Wäärtus waranduse r. järele		2	240	—
"	31	(arjatamine Tööde konto		56	2	50
"	31	Eöögi konto		22	4	50
"	31	Põllu jaaduste konto		48	6	40
					253	40

15		Debet	Tab. 17.	Kaunaste		
1899.						
Juli	1	Wäärtus waranduse r. j.		2	38	—
"		(arjatamine) Tööde konto		56	2	50
"		Karjamaal käimine			5	—
					45	50

17		Debet	Tab. 18	Mistade ja		
1899.						
Juli	1	Mistade wäärtus a. algul			589	—
"	31	Kassaraamat		2		65
					589	65

19		Debet	Tab. 19.	Eöögi		
1899.						
Juli	31	Tööde konto		56	9	30
"	31	Mia konto		6		70
"	31	Põllu jaaduste konto		48	11	—
"	31	Mitmesuguse mat. konto		50	58	60
					2	82
					82	42

konto.			Kredit			14
1899.			lfl.	rubl.	f.	
Juli	31	Wäärtus kuu lõpul	2	240	—	
		Rahju		13	40	
				253	40	

konto.			Kredit			16
		Wäärtus kuu lõpul	2	38	—	
		Rahju		7	50	
				45	50	

masinate konto.			Kredit			18
1899.			2	588	—	
Juli	31	Wäärtus kuu lõpul		1	65	
		Rahju		589	65	

konto.			Kredit			20
1899.			49	12	40	
Juli	31	Mitmeisuguse materjali konto	13	4	50	
		Sigade konto (abir. j.)	11	6	02	
		Sarnloomade konto	27-45	34	00	
		Teen. M. Weltm., J. Pöder jne.	53	9	—	
		Päewatöölaliste konto	23	16	50	
		Dmanifu konto (pere ülespid.)		82	42	

21		Debet	Tab. 20	Dmanitu		
1899.				lft.	rbL.	f.
Juli	31	Kassjar.		2	2	—
		Tööde konto		56	1	26
		Söögi konto		22	16	50
		Kaju			14	90
					34	66

23		Debet	Tab. 21	Matapidamise		
1899.						
Juli	31	Tööde konto		56	2	32
"	31	Kassa		2		76
"	31	Mitmesugune materjal		50		16
					3	24

25		Debet	Tab. 22	Märt		
1899.						
Juli	31	(1 fuu ülespid.) Söögi konto		22	5	—
		Palka saada			7	88
					12	88

27		Debet	Tab. 23	Jaau		
1899.						
Juli	31	Söögi konto		22	5	—
		Palka saada			7	42
					12	42

konto			Kredit			22
1899.			lhf.	rbl.	l.	
Juli	31	Tööde konto	51	9	66	
		Talu juhatus		25	—	
				34	66	

konto.			Kredit			24
1899.						
Juli	31	Kahju		3	24	
				3	24	

Weltmann.			Kredit			26
1898.						
Juli	31	Tööde konto	51	12	88	
				12	88	

Pöder.			Kredit			28
1899.						
Juli	31	Tööde konto	51	12	42	
				12	42	

29		Debet	Tab. 24	Jaani		
1899.				lhf.	rbl.	f.
Juli	31	Kassaraamat		2	5	—
		Söögi konto		22	5	—
		Palka saada			1	96
					11	96

31		Debet	Tab. 25	Andres		
1899.						
Juli	31	Põllu saaduste konto		48	23	—
					23	—

33		Debet	Tab. 26	Jaani		
1899.						
Juli	31	Palka saada			18	96
					18	96

35		Debet	Tab. 27	Jaani		
1899.						
Juli	31	(1 kuu ülespid.) Söögi konto		22	5	—
		Palka saada			2	29
					7	29

Wunn.

Kredit 30

			lyf.	rbf.	f.
1899.					
Juli	31	Tööde fonto	51	11	96
				11	96

Jakobson.

Kredit 32

			lyf.	rbf.	f.
1899.					
Juli	31	Tööde fonto	51	18	46
		Taluse wõlgu		4	54
				23	00

Tõllaslon.

Kredit 34

			lyf.	rbf.	f.
1898.					
Juli	31	Tööde fonto	51	18	96
				18	96

Melt

Kredit 36

			lyf.	rbf.	f.
1899.					
Juli	31	Tööde fonto	51	7	29
				7	29

37		Debet	Tab. 28	Mari		
1899.				16f.	rbl.	f.
Juli	31	(1 km ülespid.) Söögi konto	22	5	—	
		Palka saada		4	30	
					9	30

39		Debet	Tab. 29	Ann		
1899.						
Juli	31	(ülespidamine) Söögi konto	22	5	—	
		Palka saada		3	10	
					8	10

41		Debet	Tab. 30	Kohan		
1899.						
Juli	31	(ülespidamine) Söögi konto	22	3	—	
		Palka saada		2	50	
					5	50

43		Debet	Tab. 31	Ann		
1899.						
Juli	31	(ülespidamine) Söögi konto	22	3	—	
		Palka saada		2	—	
					5	—

Baatvel.

Kredit 38

1899.			lbf.	rbl.	f.
Juli	31	Tööde konto	51	9	30
				9	30

Baatvel.

Kredit 40

1899.			lbf.	rbl.	f.
Juli	31	(töö) Tööde konto	51	8	10
				8	10

Tõllasfon.

Kredit 42

1899.			lbf.	rbl.	f.
Juli	31	(töö) Tööde konto	51	5	50
				5	50

Neilson.

Kredit 44

1899.			lbf.	rbl.	f.
Juli	31	Tööde konto	51	5	—
				5	—

45		Debet	Tab. 32	Põllu ja heinamaa		
1899.				lft.	rbl.	f.
Juli	1	Põllu ja heinam. jaad. a. algul			541	20
"	31	Põllu konto		4	770	—
				<hr/>		
						<hr/>
						1311 20
				<hr/>		
				<hr/>		

47		Debet	Tab. 33	Mitmesuguse		
1899.						
Juli	1	Nasta alg. varanduse r. järele			106	80
"	31	Kasjaraamat.	2	4	64	
"	"	(võid) Söögi konto	22	12	40	
"	"	Metsa konto	8	18	—	
"	"	Sarvloomade konto	12	54	—	
"	"	Kasu piimamiinimisest		1	10	
				<hr/>		
						196 94
				<hr/>		
				<hr/>		

49		Debet	Tab. 34	Tööde		
1899.						
Juli	31	(perem. poja tööp.) Omaniku f.	21	9	66	
		Nasta t. f. (M. Weltmann jne.)	^{28.46}	109	87	
		Päeva palgaliste konto	54	42	18	
		Hobuste konto	10	27	20	
				<hr/>		
						188 91
				<hr/>		

jaadušte konto.

Kredit 46

			lhf.	rbl.	f.
1899.					
Juli	31	Kassaraamat	1	9	—
"	31	Hobuste f. Söögi f. Sigade f. ja A. Jakobson (päew. r. jär.)	9,12 13,33	54	40
		Põllu ja heinamaa j. kuu lõpul		1256	80
				1311	20

materjali konto.

Kredit 48

1899.					
Juli	31	Kassar. Söögi ja materj. konto	2,21		
		Päewa raamat j.	25	56	16
		Kuu lõpul kraami tagawara		131	78
				196	94

konto.

Kredit 50

1899.					
Juli	31	(töö hind) Põllu konto	3	149	59
		Maa "	1	12	—
		Mia "	5	1	38
		Metsa "	7	2	52
				165	49
		lehek 56. Ülewõtmine			

51 Debet

Tab. 34.

Lööde

1899.			lbf.	rbf.	f.
Zuli	31	49 lehefüljelt		188	91
				188	91

53 Debet

Tab. 35.

Päewa polgu

1899.					
Zuli	31	Kassaraamat	1	9	18
		(53 päewa söök) Söögi konto	12	33	—
				42	18

56 Kasu

Tab. 36.

Lõpu

1899.					
Zuli	31	Põllu konto	3	620	41
"	31	Nia konto	5	2	92
"	31	Metsa konto	7	15	48
"	31	Hobuste konto	9	12	20
"	31	Sarnloomade konto	11	45	48
"	31	Söögi konto	21	2	82
"	31	Dmanifu konto		14	90
"	31	Mitmesuguse materj. konto.		1	10
Talule mõlgu					
"	31	A. Jakobson	34	4	54
				719	85
				76	20
terwe talu juli kuu puhas kasu				643	65

konto.			Kredit		
			lbf.	rbl.	f.
1899.					
Juli	31	50 leheküljelt		165	49
"	31	Sarvloomade, figade ja lammaste konto	11-13 15	10	50
		Majapidamise konto	25	2	36
		Söögi konto	21	9	30
		Omaniku konto	23	1	26
				188	91

liste konto			Kredit		
1899.					
Juli		(töö) Tööde konto	51	42	18
				42	18

rekening.			Rahju		
1899.					
Juli	13	Sigade konto	14	13	40
"	31	Lammaste konto	16	7	50
"	31	Mistade konto	20	1	65
"	31	Majapidamise konto	26	3	24
		Maasmata palgad.			
"	31	M. Weltmann	27	7	88
"	31	J. Böder	29	7	42
"	31	J. Wunn	31	1	96
"	31	J. Tõllasfon	35	18	96
"	31	J. Ärsli	37	2	29
"	31	M. Paawel	39	4	30
"	31	A. Paawel	41	3	10
"	31	Joh. Tõllasfon	43	2	50
"	31	A. Reilson	45	2	—
				76	20

raamat. 1899—1904.

1901—1902						1902—1903								
kašwamine			kašanemine			w. j. aasta l.			kašwamine			kašanem. jne.		
tüf.	rbl.	f.	tüf.	rbl.	f.	tüf.	rbl.	f.	tüf.	rbl.	f.	tüf.	rbl.	f.
t a l.														
f a p i t a l (I n v e n t a r)														

Buide waranduse

Asjad.	1899			1900—1901								
	waranduse j. äria. algul			kasvam.			kahanam.			waran. seis äriaasta l.		
	tiit.	rbl.	f.	t.	r.	f.	t.	r.	f.	tiit.	rbl.	f.
Sead												
Kultisid jne. f.	24	240	—									
Lambaid												
Dinaid jne. fok.	15	38	—									
Glau kap. fokku	77	2108	—									
IV. Surmud kapit.												
Põllutöö riist.												
Utrasid jne. f.	51	239	—									
Sõidur. jne. f.	34	140	—									
Käsitöö riist. f.	20	20	—									
Köögi ja m. fr.		200	—									
Miat. riist. fokku	6	40	—									
Metsj. ja p. ist.	7	2000	—									
Surm. kap. fokku	118	2639	—									
V. Piikuw kapital												
Wili, jahud jne. p.												
Muffid jne.	661	541	20									
Mit. m. f. n. j. t.		106	75									
Kaha kassas		270	30									
Piikuw kap. fokku		918	25									

Piikuw kapital

Viide kliima raamat

juli kuul 1896.

Tabel 41 b

Kuu päev.	Sooj. R. ^o järele				Sadustit		Tuule		Õhu rõhk.
	h. f. 7	l. f. 1	v. f. 9	päeva kesk.	palju mm.	õhyn. $\frac{0}{0}$	õiang. (tuft p. ta p.)	suurus.	
1	20						hom. pool	weife	
2	22						põhja-hom.	weife	
3	23						põhja-hom.	weife	
4	22						.		
5	23								
6	23						põhja pool	keskmine	
7	20						põhja-õh. p.	weife	
8	20						õhtu pool	weife	
9	20								
10	22								
11	20								
12	19						õhtu	keskmine	
13	16						hommiku	weife	
14	16								
15	18								
16	20								
17	22						hommiku p.	weife	
jne.	jne.						jne.		

